

# บทที่ 1

## บทนำ

### 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

ในการท่องเที่ยวนั้นจะเห็นได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งก็เป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก แต่บางแห่งก็ไม่เป็นที่นิยม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการที่แหล่งท่องเที่ยวมีต่อนักท่องเที่ยว ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้ทางธรรมชาติของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติก็เช่นเดียวกัน ก็จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการให้อุทยานแห่งชาติเป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยการสร้างคุณค่าตราแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ/อุทยาน ผ่านการเรียนรู้ทางธรรมชาติที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ

อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เป็นอุทยานแห่งชาติแห่งหนึ่งที่ควรค่าต่อการสร้างตราให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศผ่านการเรียนรู้ทางธรรมชาติเพราะเป็นอุทยานแห่งชาติที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศไทย เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มป่าแก่งกระจานที่ประเทศไทยได้นำเสนอเพื่อขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก มีพื้นที่ครอบคลุมท้องที่อำเภอหนองหญ้าปล้อง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี และอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีสภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์ เป็นป่าต้นน้ำของแม่น้ำเพชรบุรี และแม่น้ำปราณบุรี มีลักษณะเด่นทางธรรมชาติที่สำคัญหลายแห่ง เช่น ทะเลสาบ น้ำตก ถ้ำ หน้าผาที่สวยงาม มีเนื้อที่ประมาณ 2,914.70 ตารางกิโลเมตร (อุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2556)

อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานมีความโดดเด่น คือ เป็นจุดศูนย์รวมสภาพผืนป่าหลายแบบในบริเวณเดียวกัน คือ ผืนป่าภาคเหนือ ผืนป่าภาคตะวันออก และผืนป่าภาคใต้ มีระบบนิเวศป่าบกถึง 5 ประเภท คือ ป่าดิบเขา ป่าดิบชื้น ป่าดิบแล้ง ป่าผสมผลัดใบ และป่าเต็งรัง ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้แก่งกระจานกลายเป็นศูนย์รวมของพันธุ์พืชกว่า 1,199 ชนิด และเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าถึง 720 สายพันธุ์ มีพันธุ์ไม้หายาก เช่น จำปีเพชร แดงพะเนินทุ่ง และพบกล้วยไม้รองเท้านารีสายพันธุ์ต่างๆ จำนวนมาก รวมทั้งมีการค้นพบพืชพันธุ์ใหม่ๆ ที่พบครั้งแรกในโลกอยู่บ่อยครั้ง ความอุดมสมบูรณ์ของป่าแห่งนี้กรมอุทยานแห่งชาติกำลังศึกษาเพื่อผลักดันให้เป็นมรดกโลกเพื่อให้ประชาชนทั่วโลกได้รับรู้และทราบถึงความสวยงามของผืนป่าแห่งนี้ของประเทศไทยด้วย

พื้นที่ของอุทยานแห่งชาติแห่งนี้มีความหลากหลายทางชีวภาพ มี “ระบบนิเวศ” ที่ซับซ้อน เป็นแหล่งรวมพันธุกรรมที่สำคัญของพรรณพืชและสัตว์ป่า ควรค่าแก่การอนุรักษ์ และศึกษาวิจัย รวมทั้งมีทรัพยากรธรรมชาติที่โดดเด่นน่าสนใจ เป็นแหล่งท่องเที่ยวและนันทนาการ ซึ่งสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี มีการค้นพบจระเข้ น้ำจืดที่เป็นสัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์ ปัจจุบันหลงเหลืออยู่ในธรรมชาติเพียง 3 ประเทศทั่วโลกเท่านั้น เป็นเขตอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่ง เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำระดับโลกมีสัตว์ป่าสงวนอาศัยอยู่ หลายชนิด เช่น เลียงผา เก้งหม้อ แมวลายหินอ่อนและสมเสร็จ นกกระลิงเขียดหางหนาม มีพืชพันธุ์ที่พบเพียงแห่งเดียวในประเทศไทย คือ ต้นจำปีเพชร และต้นจำปีดอย ส่วนต้นแดงพะเนินทุ่งพบเพียงแห่งเดียวในโลก

จากข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยว ในปี 2551 มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งสิ้น 130,479 คน ปี 2552 มีจำนวนทั้งสิ้น 162,415 คน (อุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2546) ซึ่งเพิ่มขึ้นถึง 24.5% ซึ่งแสดงถึงความโดดเด่นของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานดังกล่าวข้างต้น นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานมักมีความคิดเห็นตรงกันว่า อุทยานแห่งชาติแห่งนี้แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ยังรักษาความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติเอาไว้ได้เป็นอย่างดี เป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติที่ยอดเยี่ยมสำหรับนักท่องเที่ยว หากนักท่องเที่ยวได้มีโอกาสมาเที่ยวอย่างพินิจ พิจารณาก็จะได้รับความรู้และความซาบซึ้งเกี่ยวกับธรรมชาติไปด้วย

จากความสำคัญและศักยภาพของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานดังกล่าวทำให้คณะผู้วิจัยมีความประสงค์จะศึกษาถึงการสร้างคุณค่าตราแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศผ่านการเรียนรู้ทางธรรมชาติจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว โดยการศึกษาการเรียนรู้ทางธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การเรียนรู้ในกิจกรรม พฤติกรรมระหว่างการท่องเที่ยว คุณค่าด้านความคุ้มค่า คุณค่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมความตั้งใจท่องเที่ยวซ้ำในอนาคต และความตั้งใจแนะนำ/บอกต่อเชิงบวก

## 1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาคุณค่าตราแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศผ่านการเรียนรู้ทางธรรมชาติของนักท่องเที่ยว :  
กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

### คำถามการวิจัย

การสร้างคุณค่าตราแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศผ่านการเรียนรู้ทางธรรมชาติของนักท่องเที่ยว :  
กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ควรมีลักษณะอย่างไร

## 1.3 ขอบเขตการวิจัย

การสร้างคุณค่าตราแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศผ่านการเรียนรู้ทางธรรมชาติของนักท่องเที่ยว :  
กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

**พื้นที่เป้าหมาย** การดำเนินโครงการวิจัยนี้มีพื้นที่เป้าหมายคือ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

**ขอบเขตการดำเนินงาน** เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ประเทศไทย

**เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** คือ แบบสอบถาม

**ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ดังนี้

1. **ประชากร (Population)** ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งผู้วิจัยทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนโดยมีจำนวน 110,306 คน (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2555)

2. **กลุ่มตัวอย่าง (Sample)** ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี เนื่องจากทราบจำนวนประชากรจึงกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของยามาเน่ (Yamane, 1967, pp. 887-888) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้เท่ากับ 5% ได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 399 คน โดยได้เพิ่มขนาดตัวอย่างอีก 20 คน รวมเป็นขนาดตัวอย่างทั้งหมด 419 คน

#### 1.4 สมมติฐานการวิจัย

1. แรงจูงใจในการท่องเที่ยว (แรงจูงใจด้านความผ่อนคลาย, แรงจูงใจด้านการผจญภัย) ประสพการณ์จากแหล่งท่องเที่ยว คุณค่าที่รับรู้ (คุณค่าตามหน้าที่, คุณค่าทางอารมณ์, คุณค่าที่แสดงความเป็นตัวของตัวเอง) คุณค่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (การรู้จักแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, ภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ) ส่งผลต่อความตั้งใจท่องเที่ยวซ้ำในอนาคตของนักท่องเที่ยว

2. แรงจูงใจในการท่องเที่ยว (แรงจูงใจด้านความผ่อนคลาย, แรงจูงใจด้านการผจญภัย) ประสพการณ์จากแหล่งท่องเที่ยว คุณค่าที่รับรู้ (คุณค่าตามหน้าที่, คุณค่าทางอารมณ์, คุณค่าที่แสดงความเป็นตัวของตัวเอง) คุณค่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (การรู้จักแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, ภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ) ส่งผลต่อความตั้งใจแนะนำ/บอกต่อของนักท่องเที่ยว

3. ลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีการเรียนรู้ทางธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน

#### 1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. **การเรียนรู้ทางธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Natural learning of ecological destination)** เป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี โดยจะเกี่ยวข้องกับทฤษฎีการเรียนรู้และการเรียนรู้ทางธรรมชาติ ซึ่งเป็นกระบวนการที่นักท่องเที่ยวแต่ละบุคคลได้รับความรู้ (Knowledge) และประสบการณ์ (Experience) จากการท่องเที่ยว

2. **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)** หมายถึง การเดินทางไปในสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี โดยมีการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องและชุมชนในท้องถิ่น โดยสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

3. **คุณค่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecological destination equity)** หมายถึง การที่ลูกค้า/นักท่องเที่ยวมองเห็นความแตกต่างของแหล่งท่องเที่ยว/ตรา และมีการตอบสนองที่ดีต่อแหล่งท่องเที่ยว เป็นคุณค่าตราแหล่งท่องเที่ยวในรูปของการรู้จัก และภาพลักษณ์ที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศผ่านการเรียนรู้ทางธรรมชาติของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

4. การรู้จักแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecological destination awareness) หมายถึง การระลึกถึงตราและจดจำแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานได้

5. ภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecological destination Image) เป็นความผูกพัน ความเชื่อถือได้ และความประทับใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่ออุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

6. การเรียนรู้ในกิจกรรม (Learning through activities) เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวทางธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เช่น ชมทะเลหมอก ดูนก คู่มือเสื้อ ชมทิวทัศน์ เป็นต้น

7. พฤติกรรมระหว่างการท่องเที่ยว (Behavior during travel) หมายถึง พฤติกรรมซึ่งบุคคลทำการค้นหา (Searching) การซื้อ (Purchasing) การใช้ (Using) การประเมินผล (Evaluating) และการใช้จ่าย (Disposing) ในแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน โดยคาดว่าจะตอบสนองความต้องการของเขา

8. คุณค่าด้านความคุ้มค่า (Values equity) หมายถึง ประโยชน์ที่ผู้บริโภค/นักท่องเที่ยวได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศผ่านการเรียนรู้ทางธรรมชาติของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

9. คุณค่าตามหน้าที่ (Functional values) เป็นประโยชน์ตามหน้าที่ (Functional benefits) ที่ส่งมอบประโยชน์หลักของผลิตภัณฑ์/บริการ (การท่องเที่ยว) ในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานให้กับนักท่องเที่ยว

10. คุณค่าทางอารมณ์ (Emotional values) หมายถึง ดุลยพินิจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับคุณค่าทางอารมณ์ ซึ่งเป็นความชื่นชอบในแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

11. คุณค่าด้านภาพลักษณ์ของตัวเอง (Self-Expressive values) เป็นคุณค่าตราที่แสดงความเป็นตัวตน (Self Expressive Brand) เป็นขอบเขตที่ผู้บริโภคแสดงออกถึงสิ่งที่เขาต้องการด้านสังคมและด้านจิตวิทยาจากการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

## 1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การเรียนรู้ทางธรรมชาติจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะช่วยในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคชุมชน รวมถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม เพื่อสามารถนำไปปฏิบัติและก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ประเทศไทย

2. ในการศึกษาภายหลังพฤติกรรมการท่องเที่ยวนั้นจะสามารถทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ประเทศไทย ซึ่งจะส่งผลต่อภาพลักษณ์โดยรวมของการท่องเที่ยว

3. จากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ทางธรรมชาติของกลุ่มต่างๆ ในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ประเทศไทย ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างกลุ่มภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคชุมชน และนักท่องเที่ยวนั้นจะส่งผลดีต่อความเข้าใจร่วมกันถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ทางธรรมชาติจากการ

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ว่าถ้าการท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาและการมีกิจกรรมก็จะเป็นแนวทางในการเรียนรู้ธรรมชาติ และนำมาซึ่งรายได้สู่จังหวัดและประเทศโดยรวม

4. หน่วยงานที่ใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยคืออุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและอุทยานแห่งชาติอื่นๆ จะได้อาศัยข้อมูลเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ทางธรรมชาติจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ